

Nr 57

*Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner
angående avdragsrätt vid beskattningen för studieunder-
stöd samt för amortering av studieskuld, m. m.*

Till bevillningsutskottet har hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de vid riksdagens början väckta, likalydande motionerna I: 146 av herrar *Hedblom* och *Hilding* samt II: 169 av herrar *Helén* och *Gustafson* i Göteborg, vari hemställts »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om proposition rörande avdragsrätt vid beskattningen för studieunderstöd senast till 1961 års riksdags höstsession»;

2) de vid riksdagens början väckta, likalydande motionerna I: 464 av herr *Ragnar Bergh m. fl.* och II: 538 av herr *Björkman m. fl.*, vari hemställts, »dels att riksdagen måtte för sin del besluta sådana ändringar i kommunal-skattelagen att avdragsrätt medgives för studiekostnader enligt i motionerna uppdragna riktlinjer; dels att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderliga författningsändringar»; ävensom

3) de i anledning av propositionen nr 55, vilken proposition hänvisats till behandling av statsutskottet, väckta likalydande motionerna I: 570 av herr *Hedblom m. fl.* och II: 675 av herr *Helén m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen i samband med behandlingen av Kungl. Maj:t:s proposition nr 55 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

1. att förslag om avdragsrätt för amortering av studieskuld förelägges riksdagen efter i motionerna I: 569 och II: 674 angiven överarbetning av 1950 års skattelagssakkunnigas utredning (SOU 1960: 6) samt

2. att förslag till skattefrihet för studerandes ferieinkomster förelägges riksdagen i enlighet med 1950 års skattelagssakkunnigas förenämnda utredning».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framförda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionerna I: 146, II: 538 och II: 675 (II: 674).

Vid beräkning av inkomsten från särskild förvärvskälla skall enligt 20 § kommunalskattelagen från förvärvskällans intäkter avräknas alla omkostnader för intäkternas förvärvande och bibehållande. Avdrag må därvid icke ske för den skattskyldiges levnadskostnader och därtill hänförliga utgifter.

I praxis har avdrag för studiekostnader icke ansetts kunna medgivas (se t. ex. RÅ 1936 not. Fi 211).

Enligt 46 § 2 mom. kommunalskattelagen äger skattskyldig, som varit här i riket bosatt under hela beskattningsåret, i hemortskommunen njuta avdrag för bland annat periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning, som icke får avdragas från inkomsten av särskild förvärvskälla, dock att avdrag icke må ske för vad som utgått till person, tillhörande givarens hushåll, och ej heller, där understödet icke utgjort skadestånd, för vad som utgått till annans undervisning eller uppfostran. I 31 § och 32 § 1 mom. stadgas, att till intäkt av tjänst hänföres periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt, därest givaren enligt bland annat 46 § är berättigad till avdrag därför. Samma bestämmelser med avseende å avdragsrätt och skattskyldighet för periodiskt understöd gäller jämväl enligt 2 § och 4 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt vid den statliga beskattningen.

I sitt år 1950 avgivna betänkande nr IV (SOU 1950: 21) framlade 1944 års allmänna skattekommitté förslag angående bl. a. ändrade bestämmelser för beskattning av periodiskt understöd. I fråga om periodiskt understöd till undervisning eller uppfostran föreslog kommittén att avdrag skulle medgivas under förutsättning bl. a. att mottagaren fyllt 17 år och icke tillhörde givarens hushåll. Vidare föreslog kommittén att avdrag å 700 kronor skulle medgivas skattskyldig, som underhållit hemmavarande barn över 16 år vilket åtnjutit heltidsundervisning vid läroanstalt. Mot dessa förslag reserverade sig två av kommitténs ledamöter.

År 1951 avgav 1944 års allmänna skattekommitté betänkande nr V (SOU 1951: 13) angående studiekostnaders behandling i beskattningshänseende, vari föreslogs införande av rätt till avdrag under vissa förutsättningar för amortering av studieskulder. En ledamot av kommittén anförde reservation mot detta förslag.

I ett den 20 december 1956 avgivet betänkande med förslag till bestämmelser om avdragsrätt och skatteplikt för periodiskt understöd samt om avdragsrätt för studieunderstöd, m. m. (stencilerat) har *skattelagssakkunniga* föreslagit en genomgripande omdaning av beskattningsreglerna rörande periodiska understöd. Enligt förslaget skulle de nuvarande avdragsmöjligheterna för periodiska utbetalningar inskränkas väsentligt. Avdrag skulle i princip medges endast i fråga om understöd på grund av bindande förpliktelser eller då behov av understöd förelåg. Å andra sidan bör enligt de sakkunnigas mening understöd från föräldrar till barn under dessas stu-

dietid i viss omfattning vara avdragsgilla. Barnen föreslås icke skola beskattas för dylikt studieunderstöd.

Även frågan om avdragsrätt för studiekostnader i övrigt har behandlats av skattelagssakkunniga. I ett den 20 januari 1960 dagtecknat betänkande (SOU 1960: 6) har de sakkunniga utarbetat ett författningsförslag med bestämmelser om avdrag i vissa fall för amorteringar å studieskulder. I betänkandet lämnas redogörelse för skälen för och emot hänsynstagande vid beskattningen till kostnader för utbildning. De sakkunniga framhåller emellertid i samband härmed att, för den händelse hänsyn från det allmännas sida anses höra tas till det förhållandet att vissa personer med dyrbarare utbildning tynges av studieskulder, denna grupps speciella förhållanden i stället kan beaktas genom direkta statsbidrag till amorteringarna. De sakkunniga tillägger att åtskilliga skäl kan anföras för att stödet till personer med tyngande studieskulder ges denna form. De sakkunniga har likväl inte ansett det ligga inom ramen för sitt uppdrag att såsom alternativ till de ifrågakommande avdragsreglerna upprätta förslag till statsbidrag enligt de nu antydda grunderna. Med hänsyn till de betänkligheter, som de sakkunniga funnit att avdragsalternativet obestriddligen är ägnat att framkalla, finner de sakkunniga dock ett system med direkta bidrag vara förtjänt att närmare övervägas, om särskilda åtgärder anses erforderliga för att minska bördan för personer som tynges av studieskulder.

Innehållet i det upprättade författningsförslaget kan sammanfattas sålunda.

Rätt till avdrag skall föreligga för amorteringar på statens räntefria studielån och studielån med statlig kreditgaranti. Avdraget får göras i form av allmänt avdrag, dock endast i den mån skattskyldig haft inkomst av jordbruksfastighet, rörelse eller tjänst. Av olika skäl, bl. a. angelägenheten av att viss försiktighet iakttas vid införandet av ett nytt avdrag av denna beskaffenhet, har avdrag med hela amorteringsbeloppet ansetts icke böra ifrågakomma. Avdrag får åtnjutas med belopp motsvarande högst 60 procent av det under året i enlighet med föreliggande amorteringsplan erlagda amorteringsbeloppet. Även skattskyldig som amorterat studielån av annat slag än de nyss nämnda skall kunna erhålla avdrag, men då i form av särskilt avdrag för nedsatt skatteförmåga efter prövning i varje särskilt fall.

Slutligen innebär författningsförslaget en utvidgning av möjligheterna att ge extra avdrag åt skattskyldig som haft så låg inkomst, att den inte uppgått till det för honom gällande existensminimibeloppet. Sådant avdrag skall kunna medges skattskyldig, som icke kunnat ha förvärvsarbete i normal omfattning till följd av att han bedrivit studier vid läroanstalt. Därigenom skall skattefrihet kunna medges studerande, som under studietiden har mindre inkomster av feriearbete eller andra tillfälliga arbeten.

Över skattelagssakkunnigas betänkande har, efter remiss, utlåtanden av-

givits av åtskilliga myndigheter och sammanslutningar. Det övervägande flertalet remissinstanser tillstyrker, att rätt till avdrag för amortering å studieskuld införes i huvudsaklig överensstämmelse med det av skattelags-sakkunniga utarbetade förslaget. I vissa yttranden förordas dock att samhällets stöd ges i form av direkta bidrag.

I proposition nr 55 till innevarande års riksdag framlägges på grundval av bl. a. en inom finansdepartementet den 23 augusti 1960 dagtecknad PM angående stöd åt de studieskuldsatta förslag om stöd från och med den 1 juli 1961 åt de studieskuldsatta genom avskrivning av 25 procent av kapitalskulden å studielån med statlig kreditgaranti samt å lån från statens lånefond för universitetsstudier och allmänna studielånefonden ävensom å lån för studier från värnpliktslånefonden. Ifrågavarande avskrivning förutsättes äga rum vid första amorteringstillfället efter det att systemet trätt i kraft. Avskrivningen föreslås omfatta för budgetåret 1961/62 den då befintliga skulden i fråga om såväl lån, vilka börjat amorteras före den 1 juli 1961, som lån vilka börjar amorteras under nämnda budgetår. Från och med budgetåret 1962/63 skall enligt förslaget avskrivningen omfatta lån, som börjar amorteras under respektive budgetår. Kreditinstitut, som utlämnat studielån med statlig kreditgaranti, förutsättes bli ersatta för det avskrivna lånebeloppet genom utbetalning från det under åttonde huvudtiteln upptagna anslaget till kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti. För ifrågavarande ändamål äskas för budgetåret 1961/62 ett förslagsanslag av 22 miljoner kronor. Garantilånenämnden föreslås bli den myndighet, som i första hand skall svara för centrala åtgärder i samband med förslagets genomförande. Kostnaderna för avskrivning av studielån ur de berörda statliga lånefonderna — 15 miljoner kronor budgetåret 1961/62 — förutsättes bli debiterade respektive fond.

Frågan om de periodiska understödens och studiekostnadernas behandling i beskattningshänseende har vid upprepade tillfällen varit föremål för riksdagens uppmärksamhet, senast *vid 1960 års riksdag* i anledning av då väckta motioner av i huvudsak samma innebörd som de nu föreliggande motionerna. I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 74 anförde bevillningsutskottet — efter att ha erinrat om förenämnda departementspromemoria — bl. a. att i det läge, vari frågan om avdragsrätt för studiekostnader befann sig och då utskottet förutsatte att Kungl. Maj:t skulle komma att redovisa sitt ställningstagande till frågan för 1961 års riksdag, anledning inte förelåg för riksdagen att anhålla om proposition i ämnet till 1961 års riksdag eller att vidtaga ändringar i kommunalskattelagen i syfte att möjliggöra avdrag för studiekostnader över huvud taget. Beträffande frågan om införande av avdragsrätt för föräldrars kostnader för studerande barn fann

utskottet att ett genomförande av skattelagssakkunnigas förslag rörande avdragsrätt för studieunderstöd skulle i avsevärd mån bortta grunden för kritiken mot de nuvarande bestämmelserna om periodiskt understöd. I detta hänseende skulle det i och för sig vara tillräckligt om — som skattelagssakkunniga förordat — den nuvarande avdragsrätten inskränktes till de fall då understödet utgår på grund av bindande förpliktelse eller där behov av understöd föreligger på grund av sjukdom, ålderdom eller liknande. Att innan slutgiltig ställning tagits till frågan om avdrag för periodiskt understöd i allmänhet genomföra den av skattelagssakkunniga förordade avdragsrätten för studieunderstöd var enligt utskottets mening icke lämpligt. Givetvis kunde man betrakta den föreslagna avdragsrätten för studieunderstöd för sig som en studiesocial åtgärd, men den borde då ställas mot andra tänkbara åtgärder med sådant syfte. Utskottet ville därvidlag erinra om att sedan skattelagssakkunnigas förslag framlades den statliga stipendieverksamheten vidgats i betydande omfattning. Enligt utskottets uppfattning borde frågan om införande av ett sådant avdrag därför upptas i ett större sammanhang än som kunde ske vid 1960 års riksdag.

Av innehållet i *de förevarande motionerna* må här återges följande.

Yrkandet i de likalydande motionerna I: 146 av herrar Hedblom och Hilding samt II: 169 av herrar Helén och Gustafson i Göteborg avser frågan om införande av studieunderstöd. Motionärerna erinrar om att med hänsyn till att förslag om studiekostnaderna ej förelegat har Kungl. Maj:t hittills avstått från att förelägga riksdagen proposition om avdragsrätt för studieunderstöd. I ett interpellationssvar år 1958 anförde finansministern betänkligheter mot skattelagssakkunnigas förslag ur statsfinansiell synpunkt. Motionärerna understryker att kravet på avdragsrätt för studieunderstöd är en rättvisefråga, som gäller hur de samlade skattebördorna skall fördelas, och inte kan avvisas med hänvisning till otillräckliga statsfinansiella resurser. Ingen torde bestrida att de nuvarande bestämmelserna om periodiska understöd är orättvisa. Avdrag för periodiskt understöd är sålunda medgivet till en sysslöslös person, men ej för hjälp till barn för studier och annan utbildning. I tidigare motioner rörande avdragsrätt för periodiskt understöd till studerande har framhållits att en annan konstruktion än den skattelagssakkunniga föreslagit vore att föredraga. Avdragsrätten borde inte vara av den snäva karaktär som dessa tänkt sig. Denna fråga har nu varit föremål för ett ganska omfattande utredningsarbete, varför ett definitivt förslag som tillgodoser de synpunkter, som riksdagen anförde i samband med sin begäran om förslag till ändrade avdragsregler, nu bör föreläggas riksdagen.

I de likalydande motionerna I: 464 av herr Ragnar Bergh m. fl. och II: 538 av herr Björkman m. fl. förordas ändringar i skatteförfattningarna i syfte att införa avdragsrätt för studiekostnader. Motionärerna framhåller att stu-

diekostnader i väsentlig utsträckning är att betrakta som omkostnader för intäkternas förvärvande. För ett stort antal tjänster är det ett absolut villkor att innehavaren har avlagt viss examen eller förvärvat motsvarande kunskaper. Det föreligger alltså i sådant fall ett direkt orsakssammanhang mellan tjänsteinkomsten och omkostnaderna för studierna. En avdragsrätt för kostnaderna under studietiden står därför helt i överensstämmelse med skattelagarnas inkomstbegrepp. Motionärerna framhåller vidare att de studerande är missgynnade i beskattningshänseende så till vida att de under studietiden i allmänhet saknar möjligheter att tillgodogöra sig ortsavdrag. De naturliga avdrag och ortsavdrag, som de studerande har rätt till men som de inte kunnat utnyttja under studietiden, bör få tas igen i efterhand. Vidare bör beaktas att de studerande inträder i förvärvslivet senare än andra inkomsttagare. Den i tiden ojämna inkomstfördelningen leder på grund av progressionen till en särskilt hård beskattning. Hänsyn härtill bör tas vid fastställandet av de ifrågavarande avdragen. Givetvis bör avdragsrätten endast avse kostnader för sådana studier som är avsedda att direkt leda till förvärvsarbete. Av praktiska skäl finner motionärerna lämpligt att dra en gräns vid studentexamen och motsvarande utbildning. En utvidgning till lägre utbildning bör dock övervägas sedan erfarenheter vunnits om hur systemet kommer att fungera i praktiken. Det avdragsgilla beloppet bör fastställas efter schablonmässiga grunder. Man bör kunna nöja sig med schablonbelopp för olika slag av examina, varvid utgångspunkten bör vara ett avdragsgillt belopp av 3 000 kronor för varje studieår av en på normalt tid avlagd examen. Riksskattenämnden bör kunna utfärda anvisningar i detta hänseende. Avdragsrätten bör få åtnjutas under de tio år som löper från och med det år, under vilket den studerande efter avlagd examen första gången erhåller inkomst under 12 månader. Det avdragsgilla beloppet bör fördelas jämnt under den ifrågavarande tioårsperioden. Avdragsrätten bör gälla med verkan från och med beskattningsåret 1962. Studerande som efter avlagd examen första gången uppnått hel årsinkomst under något av åren 1953—1961, bör äga åtnjuta partiell avdragsrätt som fastställs med utgångspunkt från det år, då hel årsinkomst efter avlagd examen första gången uppnåddes.

I de likalydande motionerna I: 570 av herr Hedblom m. fl. och II: 675 av herr Helén m. fl. förklarar sig motionärerna kunna tillstyrka det i propositionen nr 55 framlagda förslaget såsom ett provisorium i avvaktan på en viss omarbetning av de skattelagssakkunnigas förslag av år 1960. Efter att ha redogjort för de skäl, som motionärerna anser tala för och emot de båda systemen, uttalas, att en avdragsrätt för amortering av studieskuld är en reform som väl ansluter sig till bärande tankegångar i vårt skattesystem och låter sig väl motivera från principiell synpunkt. Det av Kungl. Maj:t föreslagna avskrivningsförfarandet för studieskulder av visst slag innebär

i realiteten att en generell stipendiering medges i efterhand. Det ligger vidare i det föreslagna systemets natur, att stipendierna blir beroende av lånesummans storlek i det enskilda fallet. En sådan princip för det direkta studiestödet finner motionärerna betänkelig. Propositionen innebär vidare att sådana studielån, som tagits eller kommer att tagas i annan ordning än de, som nu föreslås bli omfattade av avskrivningarna, t. ex. privata banklån mot borgen, är ställda helt utanför. Emellertid bör vissa under remissbehandlingen av skattelagssakkunnigas förslag framförda synpunkter beträffande detaljutformningen av förslaget beaktas. Det gäller i första hand kretsen av lån, för vilka särskilt amorteringsavdrag skulle medgivas, avdragets omfattning (den föreslagna 60 % -regeln) samt rätten för äkta make att tillgodogöra sig amorteringsavdrag i den utsträckning som maken eller maken inte kunnat detta på grund av otillräcklig egen inkomst. Om det av Kungl. Maj:t föreslagna avskrivningssystemet genomföres såsom ett provisorium för att sedan avlösas av den mera generellt verkande avdragsrätten, uppkommer vissa samordningsproblem, vilka kräver särskilda överväganden av teknisk natur. I princip synes dessa övergångsbestämmelser böra utformas så att avdrag för amortering å studieskuld icke skall få åtnjutas till den del som samma lån kommit i åtnjutande av sådan skuldavskrivning som den nu i propositionen föreslagna. Ifrågavarande tekniska övergångsproblem tillhör de frågor som bör utredas vid överarbetningen av de skattelagssakkunnigas förslag till avdragsrätt för amortering av studieskuld.

Vidare framhåller motionärerna att den föreslagna ändringen av 50 § 2 mom. kommunalskattelagen innebärande att beskattningsnämnd skall få möjlighet att bevilja extra avdrag för nedsatt skatteförmåga, då vederbörandes inkomst till följd av studier understigit existensminimum, enligt motionärernas uppfattning är synnerligen välmotiverad.

I en till bevillningsutskottet inkommen skrift har Sveriges förenade studentkårer hemställt att riksdagen måtte vidtaga den av skattelagssakkunniga föreslagna ändringen angående avdrag för studerande med ferie- och extrainkomster.

Utskottet

I de föreliggande motionerna yrkas vidtagande av åtgärder i syfte att genom avdragsrätt i någon form vid beskattningen underlätta finansieringen av studier eller att förbättra de färdigutbildades ekonomiska villkor. Sålunda förordas införande av avdragsrätt vid taxering för föräldrar, vilka lämnar understöd till sina studerande barn. Vidare yrkas att studerande, som har inkomst av förvärvsarbete vid sidan av studierna, skall kunna få

skattebefrielse för sådan inkomst. De yrkanden, som åsyftar att lindra beskattningen för färdigutbildade, går ut på antingen att avdrag vid beskattningen skall ges den, som har att amortera studieskulder eller att hänsyn skall tas till studiekostnader genom schablonmässigt avvägda avdrag, sedan vederbörande trätt ut i förvärvslivet.

Utskottet behandlar först frågan om införande av avdragsrätt för den, som redan genomgått viss högre utbildning. Såsom den föregående framställningen utvisar har frågan om rätt till avdrag vid inkomsttaxeringen för kapitalavbetalning å studieskuld senast övervägts av skattelagssakkunniga, vilka år 1960 överlämnade ett betänkande i ämnet, innefattande författningsförslag med bestämmelser om avdrag i vissa fall för amorteringar å studieskulder. Beträffande förslaget innehåll hänvisar utskottet till redogörelsen i det föregående. Vid remissbehandlingen av betänkandet underströks behovet av åtgärder i syfte att lätta den ekonomiska bördan för de studieskuldssatta. Det övervägande antalet remissinstanser tillstyrkte att rätt till avdrag för amortering å studieskuld infördes i huvudsaklig överensstämmelse med det av skattelagssakkunniga utarbetade förslaget, men i vissa yttranden förordades att samhällets stöd i stället skulle ges i form av direkta bidrag.

Av den föregående redogörelsen framgår vidare att Kungl. Maj:t i den till behandling av statsutskottet hänvisade propositionen nr 55 till årets riksdag föreslagit att i stället för en avdragsrätt vid beskattningen infördes ett system med direkta bidrag från staten till erläggande av amorteringar å vissa studieskulder. Dessa bidrag förordas skola uppgå till 25 procent av lånesumman, och avskrivning av skuldbeloppet skall förekomma i de fall, då den skuldsatte erhållit lån ur statens lånefond för universitetsstudier, lån med statlig kreditgaranti avseende studiekostnader, lån ur allmänna studielånefonden eller lån för studier ur värnpliktslånefonden. Någon prövning av behovet utöver den som skett i de lånebeviljande nämnderna skall inte behöva förekomma.

Det i propositionen nr 55 föreslagna bidragssystemet har samma syfte som det avdragssystem, vilket förordats i motionerna I: 570 och II: 675 och vilket bygger på principerna i det av skattelagssakkunniga utarbetade förslaget. Delade meningar har icke rått inom utskottet i fråga om angelägenheten av att minska de studieskuldssattas börda. Frågan gäller i vilken form samhällets stöd skall ges.

Därvidlag vill utskottet erinra om att skattelagssakkunniga, som behandlat frågan från skattemässiga aspekter, utförligt redovisat de olika skäl, som enligt de sakkunnigas åsikt talar för och emot en sådan avdragsrätt. Därvid har de sakkunniga funnit att införandet av ett avdrag för nedsatt skatteförmåga på grund av skyldighet att amortera studieskulder kan övervägas. De sakkunniga har dock framhållit att de rent skattetekniska synpunk-

terna inte ger direkt ledning för frågans lösning i ena eller andra riktningen. Huru beskattningen skall utformas med hänsyn till skatteförmågan är nämligen i sista hand en bedömningsfråga. De sakkunniga uttalade vidare att, för den händelse hänsyn från det allmännas sida ansågs böra tas till det förhållandet att vissa personer med dyrbarare utbildning tynges av studieskulder, denna grupps speciella förhållanden i stället kan beaktas genom direkta statsbidrag till amorteringarna. Åtskilliga skäl kunde anföras för att stödet till personer med tyngande studieskulder gavs i denna form. De sakkunniga har likväl inte ansett det ligga inom ramen för sitt uppdrag att såsom alternativ till de ifrågavarande avdragsreglerna upprätta förslag till statsbidrag enligt de antydda grunderna. Med hänsyn till de betänkligheter, som de sakkunniga funnit att avdragsalternativet obestriddligen är ägnat att framkalla, har de sakkunniga dock funnit ett system med direkta bidrag vara förtjänt att närmare övervägas, om särskilda åtgärder anses erforderliga för att minska bördan för personer som tynges av studieskulder.

Även utskottet ställer sig tveksamt till lämpligheten av införande av en avdragsrätt vid beskattningen i stället för det i propositionen förordade bidragssystemet, vilket ställer sig enkelt i tillämpningen och väl ansluter sig till formerna för direkt stöd i övrigt åt studerande. En avdragsrätt för amorteringar å studieskulder skulle genombryta den hittills vid inkomstbeskattningen upprätthållna principen att avdrag ej skall medges för kapitalavbetalning av skuld. Man kan enligt utskottets mening inte heller bortse från den irrationella faktor, som är förbunden med avdragssystemet och som ligger däri att stödet blir effektivast för dem, som har de största inkomsterna och följaktligen får anses vara i minst behov därav. Hänsyn bör också tas till det merarbete vid deklarations- och taxeringsförfarandet som avdragsformen skulle föra med sig. Införandet av en dylik avdragsrätt skulle således motverka de aktuella strävandena att förenkla skattelagstiftningen och att nå en definitiv källskatt. Det i och för sig angelägna stödet åt de studieskuldsatta bör därför enligt utskottets mening inte ges i form av avdragsrätt för amorteringar utan genom direkta bidrag. Då numera möjligheter anvisats att gå fram efter bidragslinjen anser utskottet sig inte böra tillstyrka bifall till det berörda yrkandet i motionerna I: 570 och II: 675.

Vad nu anförts äger i huvudsak tillämpning jämväl på yrkandet i motionerna I: 464 och II: 538. Utskottet vill ytterligare framhålla, att skattelagssakkunniga, som jämväl prövat frågan om en avdragsrätt i enlighet med de principiella riktlinjer som motionärerna uppdragit, inte ansåg argument av den art motionärerna åberopat kunna motivera en avdragsrätt för havda studiekostnader. Utskottet får i detta sammanhang även erinra om att under senare år beslutats en omfattande ökning av stipendiemöjligheterna för studerande vid universitet och högskolor. Genom studie-

sociala utredningen pågår vidare en översyn av de studiesociala åtgärderna på den högre utbildningens område. Om förslaget i proposition nr 55 om statliga bidrag till de studieskuldssatta genomföres, synes en avdragsrätt i enlighet med motionärernas önskemål knappast längre ha något självständigt syfte.

Utskottet övergår härfter till behandling av den i de likalydande motionerna I: 146 och II: 169 upptagna frågan om införande av avdragsrätt för föräldrars kostnader för studerande barn.

Självfallet får införandet av ett system med bidrag till amortering av studiekostnader sin betydelse även för bedömandet av angelägenhetsgraden för genomförandet av motionärernas förslag om rätt för föräldrar till avdrag för kostnader för sina barns studier. Behovet av en dylik avdragsrätt måste nämligen antagas bli väsentligt mindre om — vid sidan av en omfattande stipendiegivning — möjligheter föreligger att få bidrag till erläggande av ådragna studieskulder. Till stöd för yrkandet i de likalydande motionerna I: 146 och II: 169 anföres emellertid inte endast studiesociala skäl utan även allmänna rättviseskäl. Ur denna synpunkt finner motionärerna utformningen av de gällande reglerna om periodiskt understöd otillfredsställande. Avdrag erhålles i regel vid taxeringen för periodiskt understöd, oavsett om behov av sådant understöd föreligger eller ej, men avdrag får inte åtnjutas om understödet utgår till person tillhörande givarens hushåll eller till annans undervisning eller uppfostran.

I och för sig har kritiken mot de nuvarande bestämmelsernas utformning visst fog för sig. Utskottet vill emellertid erinra om att den skatterättsliga behandlingen av periodiska understöd övervägts i ett av skattelagssakkunniga den 20 december 1956 avgivet betänkande, vari de sakkunniga föreslagit betydande inskränkningar i avdragsrätten för periodiskt understöd. Sålunda skulle i princip avdrag medges endast i fråga om understöd, som utgår på grund av bindande förpliktelse i vissa fall eller utgår till den, som på grund av ålderdom, sjukdom eller nedsatt skatteförmåga är i behov av understöd. Den av motionärerna kritiserade diskrimineringen i de nu gällande reglerna skulle givetvis försvinna om avdragsrätten inskränktes till de av de sakkunniga avsedda fallen. Skattelagssakkunnigas förslag i denna del är beroende av Kungl. Maj:ts prövning, och något yrkande har inte framställts om genomförande av detta de sakkunnigas förslag. Utskottet anser sig under åberopande av det anförda böra avstyrka de nämnda motionsyrkandena.

Slutligen har utskottet i förevarande sammanhang att ta ställning till yrkandet i de likalydande motionerna I: 570 och II: 675 om riksdagsskrivelse med begäran om proposition till höstriksdagen rörande beskattningen av studerandes ferieinkomster. Motionärerna förordar genomförandet av ett

förslag från skattelagssakkunniga, innebärande att bestämmelserna i 50 § 2 mom. kommunalskattelagen om avdrag för nedsatt skatteförmåga vid s. k. existensminimum skall utsträckas att gälla studerande som haft låg inkomst på grund av studier.

Utskottet vill i anslutning till nämnda motionsyrkande erinra om de uttalanden som i proposition nr 150 till årets riksdag gjorts rörande en framtida höjning av ortsavdragen. Om en sådan åtgärd kan vidtas skulle inkomst av förvärvsarbete vid sidan av studierna i ökad omfattning komma att undantas från beskattning för den alldeles övervägande delen av dem som haft sådan inkomst. Utskottet anser att man bör avvakta ett förslag till lösning av ortsavdragsfrågan, innan slutlig ställning tas till detta skattelagssakkunnigas förslag. Utskottet anser sig således inte böra tillstyrka bifall till motionsyrkandet i fråga.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 146 av herrar Hedblom och Hilding samt II: 169 av herrar Helén och Gustafson i Göteborg,

2) de likalydande motionerna I: 464 av herr Ragnar Bergh m. fl. och II: 538 av herr Björkman m. fl., ävensom

3) de likalydande motionerna I: 570 av herr Hedblom m. fl. och II: 675 av herr Helén m. fl.,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 16 maj 1961

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar John Ericsson, Hagberg*, Einar Eriksson, fröken Ranmark, herrar Gustaf Elofsson, Söderquist, Oscar Carlsson, Yngve Nilsson, Wårnberg* och Kronstrand; samt

från andra kammaren: herrar Allard*, Nilsson i Svalöv, Vigelsbo, Wiklund i Öjebyn*, Engkvist*, Gustafson i Göteborg, Christenson i Malmö, Forsberg, Kristenson i Göteborg och herr Björkman.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservationer

I) av herrar *Hagberg, Söderquist, Yngve Nilsson, Kronstrand, Nilsson* i Svalöv, *Gustafson* i Göteborg, *Christenson* i Malmö och *Björkman*, vilka — med åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 146 och II:169 — ansett att utskottet under punkten 1) bort hemställa,

att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 146 av herrar Hedblom och Hilding och II: 169 av herrar Helén och Gustafson i Göteborg i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära att proposition rörande avdragsrätt vid beskattningen för periodiskt studieunderstöd snarast förelägges riksdagen.

II) av herrar *Hagberg, Yngve Nilsson, Nilsson* i Svalöv och *Björkman*, vilka ansett, att utskottet i anledning av de likalydande motionerna I: 464 av herr Ragnar Bergh m. fl. och II: 538 av herr Björkman m. fl. bort hemställa under punkten 2)

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att Kungl. Maj:t måtte förelägga innevarande års höstriksdag förslag till sådana ändringar i kommunalskattelagen att avdragsrätt medgives för studiekostnader enligt i motionerna uppdragna riktlinjer.

III) av herrar *Söderquist, Kronstrand, Gustafson* i Göteborg och *Christenson* i Malmö, vilka

dels ansett att utskottets yttrande fr.o.m. det stycke på s. 8 rad 12 nedifrån, som börjar med orden »Det i», bort ha följande lydelse:

Proposition nr 55 innebär att Kungl. Maj:t nu accepterat åtgärder i syfte att minska de studieskulsattas börda. Det i propositionen framlagda förslaget ansluter sig dock icke till de rekommendationer som gjorts i skattelagssakkunnigas betänkande utan bygger på den där endast översiktligt diskuterade åtgärden att medge avskrivning med 25 % av vissa studieskuler.

Det föreslagna avskrivningssystemet innebär enligt utskottets mening ett slags generell stipendiering där stipendierna utgår i efterhand och till sin omfattning blir direkt beroende av lånesummans storlek i det enskilda fallet. Vidare förutsätter propositionsförslaget inte att samtliga studielån skall beröras av avskrivningsrätten utan endast sådana som i en eller annan form är statsgaranterade. Bl. a. av de här nämnda skälen anser utskottet att det i propositionen framförda avskrivningsförfarandet inger betänkligheter.

Utskottet ansluter sig till den i motionerna I: 570 och II: 675 anförda ståndpunkten att åtgärder i syfte att lätta de studieskuldsattas ekonomiska problem är så angelägna att ytterligare försening måste undvikas. De skattelagssakkunnigas förslag bör emellertid enligt utskottets mening omarbetas i enlighet med de riktlinjer som anförts i de ovannämnda motionerna, varför utskottet inte är berett att förorda beslut nu om införandet av ett skatteavdragssystem. I avvaktan på att sådant beslut senare fattas, förutsätter utskottet att i förevarande proposition framlagt förslag om avskrivning av studieskuld — vilken fråga behandlas av annat utskott — antages såsom ett provisorium. Utskottet anser det emellertid angeläget att understryka, att även om avskrivningsförfarandet senare kommer att efterföljas av ett skatteavdragssystem, de beslut om avskrivning som redan fattats skall stå kvar för ifrågavarande enskilt lån.

Utskottet har i förevarande sammanhang att ta ställning till yrkandet i de likalydande motionerna I: 570 och II: 675 om riksdagsskrivelse med begäran om proposition till höstrikdagen rörande beskattningen av studerandes ferieinkomster. Motionärerna förordar genomförandet av ett förslag från skattelagssakkunniga, innebärande att bestämmelserna i 50 § 2 mom. kommunalskattelagen om avdrag för nedsatt skatteförmåga vid s. k. existensminimum skall utsträckas att gälla studerande som haft låg inkomst på grund av studier.

Utskottet delar den i motionerna framförda synpunkten att skattebefrielse för de oftast låga inkomster det här rör sig om skulle bidra till att öka de studerandes förmåga att finansiera sina studier och därmed minska sitt lånebehov.

Utskottet anser sig under åberopande av det anförda böra tillstyrka de nämnda motionsyrkandena.

dels ock ansett att utskottet under punkten 3) bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna I: 570 av herr Hedblom m. fl. och II: 675 av herr Helén m. fl. måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära

dels att förslag om avdragsrätt för amortering av studieskuld förelägges riksdagen efter i ovannämnda motioner angiven överarbetning av 1950 års skattelagssakkunnigas utredning,

dels att förslag till skattefrihet för studerandes ferieinkomster förelägges riksdagen i enlighet med 1950 års skattelagssakkunnigas utredning.

IV) beträffande skattefrihet för studerandes ferieinkomster av herrar *Hagberg, Yngve Nilsson, Nilsson i Svalöv och Björkman.*